

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ
ОБОВ'ЯЗКОВОГО КОМПОНЕНТА ЗМІСТУ ПРОФІЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
АКАДЕМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ**

Реєстраційний номер: 0124U001183

Роки виконання: 01.02.2024 р. – 31.12.2024 р.

Назва пріоритетного напряму: Повна загальна середня освіта.

Керівник наукового дослідження: Засекіна Тетяна Миколаївна, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України.

***Науково-методичні засади формування і реалізації обов'язкового
компонента змісту профільної середньої освіти
академічного спрямування***

*Т. М. Засекіна,
доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України*

Результатами наукового дослідження є:

1. Принципи формування обов'язкового компонента змісту профільної середньої освіти.

2. Модельні навчальні програми з предметів/інтегрованих курсів, які є спільними для всіх профілів і реалізують обов'язковий компонент змісту профільної середньої освіти та очікувані результати навчання основного (і частково поглибленого) рівня.

3. Освітня програма профільної середньої освіти академічного спрямування.

4. Методичні рекомендації щодо формування інноваційних моделей профілів навчання для здобувачів профільної середньої освіти академічного спрямування.

Науковці розв'язували дидактичні проблеми, зумовлені запровадженням нових концептуальних засад організації профільної освіти. Зокрема, щодо реалізації адаптаційного циклу навчання: яким чином організувати освітній процес, щоб учні могли адаптуватись до умов профільного навчання, визначитись із майбутнім профілем навчання та за потреби змінити його. Вирішенням цього завдання є запропонований нами підхід до організації освітнього процесу в 10 класі: усі учні без винятку у першому семестрі опановують однаковий обов'язковий освітній компонент та вивчають поглиблені питання трьох профільних кластерів: STEM, мовно-літературного, соціально-гуманітарного. У другому семестрі, залежно від профілю навчання

починають вивчати на поглибленому рівні предмети обов'язкового освітнього компоненту, та спеціальні курси, що формують профіль. І можуть обирати варіанти продовження вивчення обов'язкових предметів залежно від профілю. Відповідно до запропонованого нами принципу відповідності обов'язкові предмети є спільними для усіх профілів, але не однаковими. Наприклад, у 2 семестрі 10 класу такий обов'язковий освітній компонент, як технології може вивчатись за різними модулями: «Дизайн» для профілів соціально-гуманітарного кластера, «Креслення» – для профілів STEM кластера, «Технічна творчість» – для мовно-літературного кластера. Така можливість закладена і й таких модельних програмах «Природничі науки», «Громадянська освіта», «Мистецтво», «Технології».

Друга проблема пов'язана із розподілом навчального часу та двома рівнями (основним і поглибленим) для формування навчальних предметів/інтегрованих курсів. Наприклад, на інформатику основного рівня згідно з Державним стандартом профільної середньої освіти відводиться 1 година у 10 класі та передбачено можливість обирати необхідну кількість годин для формування поглибленого рівня. Проте у деяких випадках для формування профілю, наприклад, фізико-математичного, недостатньо вивчити інформатику лише у 10 класі на основному рівні і немає можливості вивчати її поглиблено, оскільки увесь виділений час на поглиблене вивчення розподілено на алгебру, геометрію та фізику й астрономію. У такому разі нами запропоновано побудову поглибленого курсу інформатики за модульним принципом, і з можливістю обирати лише деякі із модулів для профілів, згідно їхнього спрямування: природничий, технологічний, економічний тощо.

Інший варіант розв'язання цієї проблеми зреалізовано у модельній навчальній програмі «Природничі науки», де з 2 семестру 10 класу передбачено окремі модулі: географічний, біологічний, фізико-астрономічний, хімічний які можуть слугувати основою для побудови курсів достатнього рівня (основного і частково поглибленого) для профілів, згідно їхнього спрямування: природничий, технологічний, економічний тощо. Також для деяких профілів передбачена можливість формування курсів достатнього рівня (основного і частково поглибленого) на основі програм поглибленого рівня з географії, біології, фізики і астрономії та хімії. У цьому разі при складанні навчальних програм з окремих природничих предметів за основу беруться модельні навчальні програми поглибленого рівня із відповідних предметів.

Третя проблема, яка була розв'язана у ході дослідження – визначення переліку спеціальних курсів, що формують (поглиблюють) профіль та курсів за вибором для задоволення освітніх потреб учнів і учениць («поза профільних»). Запропоновано перелік курсів, які можуть мати подвійне призначення: як спеціальні курси для формування профілю, так і як курси за вибором для максимального задоволення освітніх потреб. Наприклад, ділова англійська мова, або розмовний курс англійської. Ці курси можуть бути профільними для профілю іноземної філології, або курсами на вибір для інших профілів. Принагідно вкажемо, що додаткове вивчення курсів англійської мови є бажаним у будь-

якому профілі навчання. Курсами подвійного призначення є також: «Міжкультурна комунікація», «Критичне мислення», «Медіаграмотність», «Статистика», «Логіка», «Маркетинг», «Особистісний розвиток», «Відповідальне батьківство», «Театр», «Декоративне мистецтво та ремесла», «Мода і стиль» тощо.

У ході дослідження також були розглянуті проблеми вибору форм організації освітнього процесу. Зокрема, запропоновано за класно-урочної системи запроваджувати мережеву форму навчання, проєктні тижні, освітні студії та дослідницькі лабораторії. Також рекомендовано організувати профільне навчання за двома моделями: організація освітнього процесу з усталеними класними колективами, учні яких навчаються за одним профілем, або мультипрофільне навчання, за якого учні об'єднані у класи для відвідування спільних занять і в малі групи – за обраними профільними предметами. Також учні одного або різних років навчання можуть об'єднуватись у групи за обраними курсами за інтересами.

На основі результатів дослідження здійснюватиметься розроблення навчально-методичного забезпечення профільної освіти академічного спрямування. Педагогічні працівники закладів загальної середньої освіти (ліцеїв) отримують практичні рекомендації зі складання освітньої програми закладу освіти, інноваційні моделі формування профілів навчання академічного спрямування на основі модельних навчальних програм обов'язкового компонента змісту профільної середньої освіти.

Принципи формування обов'язкового компонента змісту профільної середньої освіти

*М. В. Головка,
доктор педагогічних наук, професор,
Інститут педагогіки НАПН України*

У процесі виконання наукового дослідження було з'ясовано, що обов'язковий освітній компонент профільної середньої освіти доцільно розглядати як її системотвірний чинник, що визначає особливості формування профілів навчання академічного спрямування. Обов'язкові освітні компоненти формуються залежно від специфіки конкретного кластеру/профілю та можуть реалізовуватися як самостійні навчальні предмети, інтегровані курси (відповідної галузі та міжгалузеві), окремих навчальних модулів, або блоків.

Теоретичний базис для визначення принципів формування обов'язкового компонента змісту профільної середньої освіти склали концептуальні положення щодо створення умов для усвідомленого, відповідального та виваженого вибору здобувачами відповідного спрямування, предметів та спеціальних курсів, пріоритетності забезпечення задоволення освітніх потреб і запитів учнів відповідно до їхніх уподобань і здібностей, формування ключових компетентностей, важливих для успішного життя. Розвитком таких підходів є циклічна структура (адаптаційний та профільний цикли), що забезпечує